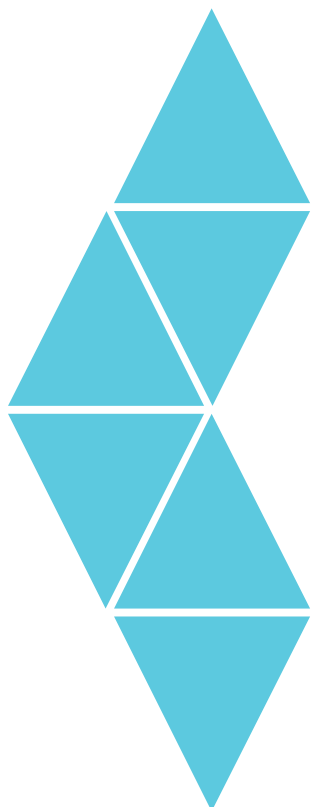

SKILSMISSE OG BARNEFORDELING

JURK

juridisk rådgivning for kvinder

Forord

Brosjyren om skilsmisse og barnefordeling har fått sin utforming etter mye praktisk og juridisk arbeid hos familierettsgruppa hos JURK. Integrasjons- og mangfoldsdirektoratet har finansiert brosjyren. Brosjyren er utarbeidet i forbindelse med Jussambassadørprosjektet.

Lene Løvdal, juridisk rådgiver hos JURK, har vært en stor støtte under arbeidet med brosjyren. Familiegruppa hos JURK har kvalitetssikret det juridiske innholdet.

JURK ønsker å gjøre leseren oppmerksom på at brosjyren omhandler hovedprinsippene. Mange detaljer er ikke tatt med. Det tas forbehold om regelendringer i tiden etter publisering.

Tusen takk for godt samarbeid!

Oslo 01. oktober 2013

Maria Kvile

Revidert,
Oslo, mars 2016

Else Marie Dramdal

Tuva Higdem

Innholdsfortegnelse

1. Om denne brosjyren.....	5
2. Samlivsbrudd.....	5
3. Skilsmisse.....	6
3.1. Skilsmisse etter tidligere separasjon.....	6
3.2. Skilsmisse etter ektefellene har flyttet fra hverandre.....	8
3.3. Skilsmisse på grunn av overgrep eller tvangsekteskap.....	8
3.4. Søknader til Fylkesmannen.....	9
4. De ulike begrepene innenfor barneretten.....	10
4.1. Foreldreansvar.....	10
4.1.1. Hva er foreldreansvar.....	10
4.1.2. Hva innebærer foreldreansvaret.....	11
4.2. Fast bosted.....	12
4.2.1. Hva er fast bosted?.....	13
4.2.2. Hva kan forelderen som barnet bor fast hos bestemme?.....	13
4.3. Samvær.....	14
4.3.1. Hva er samvær?.....	15
5. Barnefordeling.....	17
5.1. Foreldreansvar.....	17
5.2. Hvor skal barnet bo fast?.....	18
5.3. Samvær.....	18
5.3.1. Omfanget av samværet.....	18
6. Avtaler.....	22
6.1. Barnets beste.....	22
6.2. Barnets medbestemmelsesrett.....	23
6.3. Krav til selve avtalen.....	24
7. Mekling.....	25
7.1. Hvem må møte til mekling?.....	26
7.2. Formålet med meklingen.....	28
7.3. Meklingsattest.....	28
8. Når mor og far ikke blir enige.....	29
8.1. Domstolen.....	30

9. Typiske problemstillinger etter en barnefordeling.....	31
9.1. Utenlandsreiser med barnet.....	31
9.2. Pass til barnet.....	32
9.3. Flytting med barnet.....	33
9.3.1. Flytting med barnet i Norge.....	33
9.3.2. Flytting med barnet til utlandet.....	34
10. Hvem kan du kontakte for mer hjelp.....	35
10.1. Fylkesmannen.....	35
10.2. Familievernkontoret.....	35
10.3. Advokat.....	36
10.4. Domstolen.....	36
10.5. Politiet.....	36
10.6. Andre rettshjelptiltak.....	37

1. Om denne brosjyren

Målet med denne brosjyren er å gi de voksne kunnskap om hvilke regler som gjelder i Norge angående skilsmisse og barnefordeling. Brosjyren vil også gi svar på hvorfor reglene er utformet slik de er, og hvem voksne kan kontakte hvis de trenger mer hjelp. JURK opplever en stor pågang av klienter som har spørsmål om temaet. Mange av klientene synes begrepene kan være vanskelige å forstå. Dette kan igjen føre til at selve barnefordelingen blir mer komplisert enn nødvendig. Vi håper derfor at denne brosjyren vil kunne komme deg og barna dine til nytte.

2. Samlivsbrudd

Når to personer som har vært gift eller samboere flytter fra hverandre, kalles dette samlivsbrudd. De som ikke bare har bodd sammen, men vært gift, må vanligvis gjennom separasjon og skilsmisse. Det skriver vi mer om i neste kapittel.

I begge tilfeller finnes det regler for foreldre og barn sine rettigheter og plikter under og etter samlivsbruddet. Det er disse reglene vi vil prøve å forklare i denne brosjyren.

3. Skilsmisse

Når to personer ikke ønsker å være gift lenger, kan de søke om skilsmisse.

Til diskusjon:

Per og Nina er gift. De ønsker å skille seg. Hvordan kan de få en skilsmisse?

Det er flere måter å få gjennomført en skilsmisse på i Norge.

1. Den første og vanligste måten er først å søke om separasjon, og etterpå søke om skilsmisse.
2. Den andre måten er at man flytter fra hverandre, uten å søke om noe. Etter to år kan ektefellene søke om skilsmisse.
3. Den tredje måten er skilsmisse på grunn av overgrep eller tvangsekteskap.

3.1. Skilsmisse etter tidligere separasjon

Ekteskapsloven
§ 20

Skilsmisse etter tidligere separasjon betyr at ektefellene først søker om separasjon. Ektefellene kan søke om separasjon sammen eller hver for seg. Det betyr at hvis bare en av ektefellene ikke ønsker å fortsette samlivet, kan han eller hun søke om separasjon uten at den andre ektefellen må skrive under eller godkjenne det. Den andre ektefellen trenger heller ikke være enig i at samlivet skal avsluttes. Den som søker separasjon trenger ikke skrive hvorfor man ønsker en separasjon.

En separasjon er noe annet enn en skilsmisse. En separasjon er som en ”tenkepause” før ektefellene får lov til å skille seg.

Når man er separert kan man blant annet kreve å bli skilt etter ett år, kreve deling av de tingene ektefellene har sammen, og hvis en av ektefellene skulle dø, vil ikke den andre arve noe.

Det er Fylkesmannen som innvilger separasjon.

Å innvilge vil si at Fylkesmannen godkjenner søknaden om separasjon. Fylkesmannen er et offentlig kontor. Hvert fylke har sitt eget Fylkesmannkontor.

For å få innvilget en separasjon må ektefeller med felles barn under 16 år møte til mekling på et familievernkantor. Formålet med meklingen er å komme fram til en avtale om foreldreansvaret, samværsretten eller om hvor barnet eller barna skal bo fast. Det skal legges vekt på hva som vil være den beste ordningen for barnet. Les mer om mekling på side 23 i brosjyren.

Ekteskapsloven § 21

Når de tidligere ektefellene har fått innvilget separasjon fra Fylkesmannen, må det gå minst ett år før hver av dem kan søke skilsmisse. Man blir ikke automatisk skilt etter ett år, dette må man også søke om til Fylkesmannen. Det er ikke nødvendig at begge skriver under på skilsmissepapirene, det er nok at den ene gjør det.

Ekteskapsloven
§ 22

3.2. Skilsmisse etter at ektefellene har flyttet fra hverandre

Når et ektepar flytter fra hverandre uten å søke om separasjon heter dette i norsk rett ”faktisk samlivsbrudd”. Ektefellene kan søke om skilsmisse når de har bodd fra hverandre i minst to år. Ektefellene må bo fra hverandre fordi samlivet faktisk er avsluttet, ikke bare av praktiske årsaker. Hvis ekteparet ønsker å søke om skilsmisse til Fylkesmannen må begge ektefellene være enige, og skrive under på dette i søknaden.

Hvis du ønsker en skilsmisse, og din ektefelle ikke ønsker at dere skal bli skilt, kan det være lurt å søke om separasjon før du søker om skilsmisse. Dette fordi du da kan søke om skilsmisse og separasjon alene, uten at din ektefelle skriver under.

Til diskusjon:

Per har ombestemt seg. Han ønsker ikke å skille seg fra Nina. Nina ønsker fortsatt å skille seg. Hva kan hun gjøre?

Ekteskapsloven
§ 23

3.3. Skilsmisse på grunn av overgrep eller tvangsekteskap

Brosjyren vil bare i liten grad gå inn på skilsmisse på grunn av overgrep eller tvangsekteskap.

En ektefelle kan kreve skilsmisse hvis den andre ektefellen med hensikt har forsøkt å drepe den andre ektefellen eller

barna, eller med vilje har utsatt dem for alvorlig mishandling. Det samme gjelder dersom ektefellen har oppført seg på en måte som kan skape en alvorlig frykt for slik atferd.

Krav om skilsmisse på grunn av alvorlig mishandling må tas til domstolen innen seks måneder etter at ektefellen fikk vite om handlingen, og senest to år etter at den fant sted.

En ektefelle kan også kreve skilsmisse dersom han eller hun har blitt tvunget til å inngå ekteskapet uten at hun eller han selv ønsket å inngå ekteskap. Dette gjelder uavhengig av hvem som har utøvd tvangen. Ekteskapet vil da bli kjent ugyldig.

Hvis du ønsker å få en skilsmisse på grunnlag av alvorlig mishandling eller tvangsekteskap anbefaler JURK at du kontakter en advokat.

3.4. Søknader til Fylkesmannen

De ulike søknadene som ektefellene må sende til Fylkesmannen ved skilsmisse og separasjon finner du på nettsiden: www.signform.no/dss/statlige-blanketter?view=forms&id=9.

Her finner du søknadsskjemaene både på norsk og engelsk. Du kan også ta kontakt med Fylkesmannen for mer informasjon. Kontaktinformasjon til Fylkesmannen finner du bakerst i brosjyren.

4. De ulike begrepene innenfor barneretten

Når to personer bestemmer seg for å flytte fra hverandre, er det mange spørsmål man må ta hensyn til. Hvem skal ha ansvaret for barna, hvor skal barna bo, og hva skal vi som foreldre gjøre dersom vi ikke blir enige. Det er viktig at de voksne vet hvilke regler som gjelder, slik at de lettere kan unngå konflikter når spørsmålene oppstår.

For å forstå reglene rundt barnefordeling er det viktig at du skjønner hva de forskjellige ordene betyr. Dette skal brosjyren nå prøve å gi deg svar på.

4.1. Foreldreansvar

Til diskusjon:

Heidi og Harald har sønnen Pål. De har foreldreansvaret sammen. Hva kan de bestemme over Pål, og hva kan de ikke bestemme?

Barneloven
§ 30

4.1.1. Hva er foreldreansvar?

Foreldreansvar handler om en *plikt* til å gi barnet omsorg og til å passe på barnet. Foreldreansvar handler også om en *rett* til å ta avgjørelser på vegne av barnet.

4.1.2. Hva innebærer foreldreansvaret:

- Barnet har krav på omsorg og omtanke fra de med foreldreansvaret
- De med foreldreansvaret har en rett og en plikt til å ta avgjørelser i personlige forhold for barnet
- Foreldreansvaret skal gjøres ut fra barnets behov og interesser
- Gi barnet forsvarlig oppdragelse og forsørgelse
- Sørge for at barnet får utdanning etter sine evner
- Plikt til å ta del i oppdragelsen
- Ansvar for at barnet ikke blir utsatt for vold. Vold mot barn er forbudt i Norge. Det er også forbudt å skremme barnet med trusler om vold, eller bruke vold i oppdragelsen
- Rett til å ta del i viktige personlige beslutninger om hvor barnet skal gå på skole, navnevalg, innmelding i trossamfunn, medisinsk behandling og utstedelse av pass

Når har mor og far foreldreansvar sammen?

- Når mor og far var gift når barnet ble født *eller*

Barneloven
§ 34 og § 35

- Når mor og far var samboere når barnet ble født, og barnet er født tidligst 1. januar 2006 *eller*
- Når mor har krysset av i fødselsmeldingen på at mor og far skal ha foreldreansvaret sammen

Til diskusjon:

Moren og faren til Ella er samboere. Ella ble født 03.02.2007. Har foreldrene foreldreansvar sammen?

Når mor og far ikke var gift eller bodde sammen når barnet ble født, har mor som hovedregel foreldreansvar alene. Foreldrene kan alltid avtale at de skal ha foreldreansvar sammen.

Hvis mor og far har foreldreansvar sammen, vil ingen miste foreldreansvaret selv om mor og far flytter fra hverandre, og den ene av foreldrene ikke bor fast med barnet lenger. Hvis en av foreldrene skal miste foreldreansvaret må foreldrene selv bli enige om det, eller domstolen må bestemme det.

4.2. Fast bosted

Etter at foreldrene har flyttet fra hverandre må foreldrene bestemme hvor barnet skal bo. Skal barnet bo hos mor eller far, eller skal barnet bo litt hos begge.

4.2.1. Hva er fast bosted?

Der barnet bor fast, har barnet fast bosted.

Selv om barnet bor fast hos for eksempel mor, kan barnet ofte besøke far. Barnet vil likevel ha fast bosted hos mor.

Den av foreldrene som barnet bor fast hos, er også den av foreldrene som har ”daglig omsorg” for barnet. Den som barnet ikke bor sammen med, har likevel ikke mistet sin omsorgsrett. Når barnet besøker den forelderen, vil besøksforelderen ha ansvar for barnet i den tiden barnet er på besøk.

Til diskusjon:

Julie bor hos moren, men besøker faren veldig ofte. Noen ganger overnatter Julie tre netter i uken hos faren. Har Julie fortsatt fast bosted hos moren?

4.2.2. Hva kan forelderen som barnet har fast bosted hos bestemme?

Selv om begge foreldrene har foreldreansvar, kan den barnet bor fast hos bestemme litt mer enn den andre forelderen. Den barnet bor fast hos kan ta avgjørelser som gjelder *vesentlige* sider av *omsorgen* for barnet. Det betyr at hvis barnet bor hos moren, kan mor bestemme hvilken barnehage barnet skal gå i, hvor i landet barnet skal bo, og andre ting som handler om omsorgen for barnet.

Valg av type skole, religion, navnespørsmål, samtykke til adopsjon og

utstedelse av pass vil fortsatt være ting begge foreldrene må bestemme sammen hvis begge har foreldreansvar.

Her ser dere forskjellen på foreldreansvar og fast bosted. Selv om barnet ikke bor med begge foreldrene, kan begge foreldrene ha foreldreansvar. De som har foreldreansvar kan være med å bestemme viktige ting for barnet, selv om en av foreldrene ikke bor med barnet.

Den som bor med barnet kan bestemme litt mer, fordi det er praktisk å ha slike regler. Det er naturlig at den som barnet bor sammen med kan bestemme hvor de skal bo og andre ting som direkte handler om den daglige omsorgen.

4.3. Samvær

Barneloven § 42

Selv om foreldrene har flyttet fra hverandre har barnet krav på å få være sammen med begge foreldrene sine. Dette gjelder selv om foreldrene kranbler eller ikke er venner. Hvis foreldrene er uvenner skal dette ikke gå ut over barnet, uansett hvor gammelt barnet er. Dette gjelder for både mor og far.

4.3.1. Hva er samvær?

Når den av foreldrene som barnet ikke bor fast hos er sammen med barnet sitt, heter dette samvær.

Når barnet har krav på samvær, betyr dette at den som barnet bor hos, ikke kan nekte å levere barnet til den andre forelderen når de skal være sammen. Både mor og far er ansvarlige for at barnet får oppfylt samværet.

En samværsforelder er altså den personen som ikke bor sammen med barnet, men som er sammen med barnet iblant.

Hvis det er avtalt at barnet og en forelder skal ha samvær, og samværsforelderen ikke ønsker å treffe barnet, er det ingen som kan tvinge han eller henne til å gjennomføre samværet. Grunnen til dette er at lovgiverne i Norge mener det ikke er bra for barnet å tvinge en av foreldrene til å være sammen med barnet.

Når barnet er på besøk hos samværsforelderen, kan samværsforelderen bestemme over barnet i ting som har med besøket å gjøre. Samværsforelderen kan for eksempel bestemme når barnet skal legge seg, hva barnet skal ha på brødsbrettet og andre ting som har med besøket å gjøre.

Under besøket har barnet krav på omsorg og omtanke fra samværsforelderen.

Målet med reglene om samvær er å sikre at samlivsbrudd mellom foreldrene ikke skal føre til at barnet mister kontakten med mor eller far. Det er også viktig at mor og far ikke skal være redd for å miste kontakten med barnet sitt. Barnet har rett til å ha kontakt med begge foreldrene, hvis foreldrene også vil ha kontakt.

Problemene til mor og far skal i minst mulig grad gå ut over barnet. Den forelderen som ikke bor med barnet har krav på samvær uavhengig av om forelderen har foreldreansvar eller ikke.

Til diskusjon:

Når Pål besøker faren sier Pål at han vil dra og besøke en venn. Vennen bor to timer unna huset. Faren kan kjøre han, men er usikker på om han kan bestemme at han får dra. Kan faren bestemme det?

Nå vet du litt mer om forskjellen på de ulike ordene som brukes i en barnefordelingssak, og hva ordene egentlig betyr. Dersom du har flere spørsmål om de ulike ordene kan du ta kontakt med:

- ✓ JURK – Juridisk Rådgivning for Kvinner
- ✓ Ditt nærmeste familievernkontor

Se kontaktinformasjon bakerst i brosjyren.

5. Barnefordeling

Når mor og far bestemmer seg for å flytte fra hverandre, oppstår det mange spørsmål om barnefordeling som foreldrene må vurdere.

Dette kan være vanskelig, fordi foreldrene ofte sliter med mange følelser. De har akkurat gått gjennom et samlivsbrudd, og er kanskje lei seg eller sinte. Det er da ekstra viktig å huske at dette ikke er barnas skyld, og at foreldrene må prøve å sette sine egne følelser til side.

Til diskusjon:

Eva og Ali skal flytte fra hverandre. De har en datter sammen. Hva må Eva og Ali bli enige om angående datteren?

5.1. Foreldreansvar

Hvis både mor og far hadde foreldreansvar før bruddet, vil både mor og far ha foreldreansvar etter bruddet. Dette skjer automatisk.

Hvis en av foreldrene ikke ønsker å ha foreldreansvar lenger, kan foreldrene avtale at bare en av foreldrene skal ha det. Det er viktig at du tenker deg nøye om før du sier fra deg foreldreansvaret. Du vil da miste mange av rettighetene dine til barnet. Du kan lese om disse rettighetene på side 9. Det viktigste er at foreldrene kommer frem til den løsningen som er best for barnet.

Barneloven
§ 34

Hvis foreldrene bestemmer seg for å endre foreldreansvaret må de registrere dette i folkeregisteret for at avtalen skal gjelde.

5.2. Hvor skal barnet bo fast?

Barneloven
§ 36

Det første spørsmålet som ofte dukker opp er spørsmålet om hvor barnet skal bo fast. Dette er et veldig viktig spørsmål. Det er foreldrene selv som skal bestemme hvor barnet skal bo fast. Det betyr at når mor og far flytter fra hverandre skal de lage en avtale hvor de skal bestemme om barnet skal bo fast hos den ene, eller om barnet skal bo fast hos begge.

Det er bare foreldrene som skal lage avtalen, og de kan avtale akkurat hva som passer best for dem og barnet.

5.3. Samvær

Den av foreldrene som barnet ikke bor sammen med har krav på å få være sammen med barnet. I barneloven heter dette samvær.

5.3.1. Omfanget av samværet

Barneloven
§ 43

Det er foreldrene selv som bestemmer hvor mye samvær det skal være. Foreldrene skal avtale *hvor mange ganger* i uken eller måneden barnet skal være sammen med

samværsforelder, og de skal bestemme *hvor lenge* besøkene skal vare.

Foreldrene kan selv bestemme hvor detaljert en avtale om samvær skal være.

”Vanlig samvær”

I loven er det satt opp et forslag til omfanget av samværet. Omfang betyr hvor mange ganger og når barnet og samværsforelderen skal møtes. Det som i norsk lov blir beskrevet som ”vanlig samværsrett” innebærer at barnet besøker samværsforelderen en ettermiddag i uka med overnatting, annenhver helg, til sammen tre uker i sommerferien, og annenhver høstferie, juleferie, vinterferie og påskeferie.

Dette betyr at samværsforelderen etter lovens “vanlig samvær” skal få være sammen med barnet sitt en ettermiddag hver uke med overnatting. Han eller hun skal også få være med barnet sitt annenhver helg og til sammen tre uker i sommerferien. Slik skal det være hvert år.

”Vanlig samvær” passer ikke for alle familier. Hver familie kan avtale hva de ønsker, men det skal tas hensyn til hva som er til det beste for barnet.

Barneloven
§ 31 og § 43

Når foreldre lager en avtale om samvær må de ta hensyn til:

- At barnet skal få god kontakt med begge foreldrene
- Hvor gammelt barnet er
- I hvor stor grad barnet er knyttet til nærmiljøet
- Reiseavstanden mellom foreldrene
- Barnets egen mening
- Hensyn til barnet ellers

Til diskusjon:

Eva bor i Stavanger, mens Ali bor i Tromsø. Datteren bor sammen med Ali. Vil Eva ha krav på samvær med datteren når hun bor så langt unna Ali?

Hvis samvær ikke er til barnets beste, må domstolen bestemme at det ikke skal være samvær. En av foreldrene eller barnet selv kan ikke bestemme det. Grunnen til at domstolen kan bestemme dette, er at samvær skal være et gode for barnet. Dersom det ikke er til det beste for barnet kan domstolen altså bestemme at det ikke skal være samvær, eller at det skal være samvær på spesielle betingelser.

En spesiell betingelse er ofte samvær med tilsyn. Samvær med tilsyn betyr at forelderen med samvær ikke får møte

barnet alene. Det er alltid en annen person til stede når forelderen og barnet møtes.

Dette gjelder spesielt i tilfeller hvor barnet har blitt utsatt for overgrep, eller det er fare for det. Med overgrep menes psykisk eller fysisk vold eller seksuelle overgrep. Overgrep omfatter også det å måtte se vold, som kan ha påført barnet skader og ført til at barnet er redd for samværsforelderen.

Hvis du lurer på om du kan ta en sak om nekting av samvær for retten er det noen ting som kan ha betydning. Disse er:

- Måten foreldrene har oppført seg på innad og overfor barnet
- Graden av voldeligheten
- Alvoret av virkningene for barnet og den som har barnet fast boende hos seg
- Den voldeliges evne til å erkjenne atferden og behovet for endringer
- Villigheten til reelt å anstrenge seg for å gjøre noe med det

Hvis du ønsker å ta en slik sak til domstolene bør du kontakte en advokat. Dette får du mer informasjon om på side 26.

5. Avtaler

Til diskusjon:

Hva er det viktigste hensynet når mor og far skal lage en avtale om barnet?

Som sagt er det foreldrene selv som skal avtale både hvor barnet skal bo, og hvor mye samvær den forelderen barnet ikke bor fast hos skal ha. Over har det blitt nevnt noen ting foreldrene må ta hensyn til når de lager avtaler. Det viktigste vil i alle avtaler likevel være hva som er til barnets beste.

6.1. Barnets beste

Utgangspunktet for vurderingen i alle avtaler skal være **barnets beste**. Dette er en rettslig standard i norsk rett. Alle avgjørelser som foreldrene skal ta på vegne av barnet skal rette seg mot barnets beste.

Når foreldrene skal bestemme hvor barnet skal bo, må de tenke på hvor barnet vil få det best. Foreldrene skal ikke ta hensyn til seg selv, eller de vonde følelsene de muligens har for den andre av foreldrene. Praktiske hensyn kan selvfølgelig være med i vurderingen, men utgangspunktet skal være barnets beste.

Slik er det også i avtaler om samvær. Det skal avtales hvor mye samvær det skal være, basert på hva man tror vil være best for barnet. De andre hensynene som skal

Barneloven
§ 48

ligge til grunn for en samværsavtale kan du se på side 17 i brosjyren.

6.2. Barnets medbestemmelsesrett

En annen viktig ting foreldrene må ta hensyn til når de skal ta avgjørelser på barnets vegne, er hva barnet selv mener om saken.

Etter hvert som barnet blir i stand til å danne sine egne synspunkter, skal foreldrene høre på hva barnet har å si før de tar avgjørelser på barnets vegne. Hvor mye vekt det skal legges på barnets mening vil avhenge av hvor gammelt barnet er og barnets modenhet.

Fra barnet er fylt syv år skal barnet alltid få lov til å komme med sine synspunkter i saker som gjelder barnet selv. Fra barnet er 12 år skal det legges stor vekt på hva barnet mener. Dette betyr ikke at barn under syv år aldri skal høres. Det som er viktig er hvor modent barnet er, og hvilken type sak det er snakk om. En treåring kan spørres om hun vil ha på seg den blå eller den røde buksen, mens viktigere spørsmål kan man ikke forvente at et lite barn forstår. Det må foreldrene bestemme selv. Det kan derimot være fint å spørre en syvåring hva han eller hun mener om valg av bosted.

Det er viktig å vite at barnet ikke har en plikt til å uttale seg. Dersom et barn ikke ønsker å velge mellom å bo hos mor eller far, skal dette være greit. Det er da kun foreldrene som skal ta avgjørelsen. Barnet kan likevel få komme med sine

synspunkter, uten å være tvunget til å ta en avgjørelse.

Fra barnet er 12 år skal foreldrene ikke bare høre på hva barnet mener, men de skal legge stor vekt på meningene til barnet. Hvis foreldrene ikke hører på barnet vil det være et brudd på norsk lov.

Barnet skal få si sin mening, men det betyr ikke at barnet skal få det avgjørende ordet. Barnet skal få være med på avgjørelsen, ikke *ta* avgjørelsen. Det kan være andre ting som også er viktige når man skal ta en avgjørelse, eller inngå en avtale. Dette må foreldrene ta med i vurderingen, og se alle tingene i forhold til hverandre.

Barnet skal ikke presses til å ha en mening, men skal få muligheten til å diskutere saken. Foreldrene skal ikke påvirke barnet ved å snakke stygt om den andre forelderen. Det må være barnets egne meninger.

6.3. Krav til selve avtalen

Til diskusjon:

Kan avtalen mellom mor og far være muntlig, eller må den være skriftlig?
Hvilke andre krav stilles til avtalen?

Avtalen mellom foreldrene kan være muntlig eller skriftlig. Dere kan selv avtale hvor detaljert avtalen skal være. Det kan være lurt å inngå avtalen skriftlig. Det vil si at dere skriver ned på

et papir alt dere har blitt enige om. Både hvor barnet skal bo, om en eller begge har foreldreansvaret og hvor mye samvær den andre forelderen skal ha. Hvis dere i ettertid begynner å krangle om hva dere avtalte, vil den avtalen dere har skrevet ned kunne bevise dette.

Hvis avtalen er muntlig, det betyr at dere bare har snakket om det, men ikke skrevet ned det dere ble enige om, kan det være vanskelig å bevise hva dere ble enige om. Kanskje misforsto dere hverandre, eller det kan være andre ting som skjer senere som fører til at en person vil endre avtalen.

Når foreldrene inngår en avtale vil avtalen være bindende. Det betyr at både du og barnets far er forpliktet til å følge avtalen. Hvis du eller barnets far ønsker å gjøre ting på en annen måte, må dere endre avtalen, eller lage en ny avtale. For å lage en avtale må både du og barnefar være enige.

6. Mekling

Til diskusjon:
Eva og Ali skal på mekling. Eva er usikker fordi hun ikke vet hva mekling er. Hva er mekling?

Mekling betyr at mor og far drar til et kontor hvor de får hjelp av en person som ikke kjenner mor og far fra før, til å bli

enige. Kontoret foreldrene må dra til er et familievernkontor.

Et familievernkontor er et offentlig kontor hvor det jobber forskjellige personer. Disse personene er nøytrale og skal hjelpe foreldrene til å bli enige om hva de skal gjøre med barna. De kan hjelpe dere å inngå en avtale, selv om dere opprinnelig ikke var enige.

Det finnes familievernkontor i alle fylker i Norge. Mekling på familievernkontoret koster ikke penger. Meklerne har taushetsplikt. Det vil si at meklerne ikke kan fortelle noen hva du har sagt til dem.

7.1. Hvem må møte til mekling?

Mekling på familievernkontoret er frivillig, men i tre tilfeller bestemmer loven at foreldrene *må* møte til mekling. Disse tilfellene er:

- Når noen ønsker separasjon eller skilsmisse, og har barn under 16 år.
- Når samboere som har felles barn under 16 år ønsker å flytte fra hverandre.
- Hvis mor eller far ønsker å ta en sak om foreldreansvar, fast bosted eller samvær inn for domstolen.

En domstol er en plass hvor man løser og avgjør rettslige spørsmål.

Foreldrene må møte personlig på familievernkontoret. Det er ikke nok å ringe eller sende e-post. Foreldrene må møte på kontoret samtidig. Hele poenget er at mor og far skal bli enige i spørsmål som retter seg mot barnet, og kunne lage

Barneloven § 53
----

en avtale om dette. Derfor må de møte personlig og samtidig.

Til diskusjon:

Eva har ikke vært snill med Ali. Ali er redd for Eva. Han vil ikke dra sammen med Eva på mekling. Hva kan Ali gjøre?

Hvis det er ting som gjør at mor eller far ikke kan møte til meklingen samtidig, må de snakke med den personen som skal mekle mellom mor og far. Det er mekleren som kan godkjenne at mor og far møter hver for seg.

Det må være sterke grunner for at mor og far ikke skal møte samtidig. Vold faller ofte inn under “sterke grunner”. Med vold menes både fysisk og psykisk vold. Det betyr at hvis du har vært utsatt for vold fra din partner under samlivet, kan du spørre mekleren om dere kan møte hver for dere.

Hvis det er umulig å møte personlig hos familievernkontoret for eksempel på grunn av alvorlig sykdom er dette akseptert. Du må likevel gi beskjed om dette til mekleren. Hvis den parten som ikke har spurt om mekling befinner seg i utlandet, trenger denne personen ikke møte til mekling i Norge. Den personen som ønsker å mekle kan da møte alene.

7.2. Formålet med meklingen

Formålet med meklingen er å få mor og far til å komme frem til en skriftlig avtale om hvor barnet skal bo fast, samvær, og om både mor og far ønsker å ha foreldreansvar.

Avtalene som blir inngått på familievernkontoret skal også rette seg etter hva som vil være det beste for barnet. Når mor og far er på familievernkontoret, vil mekleren kunne fortelle dem de viktigste økonomiske konsekvensene av avtalen de har laget. Hvis mekleren ikke sier noe om de økonomiske konsekvensene, kan mor og far spørre mekleren om det.

7.3. Meklingsattest

Når dere har vært på mekling vil dere få en meklingsattest. Dere trenger ikke å ha blitt enige for å få en meklingsattest. En meklingsattest er et papir, som beviser at dere har vært på meklingen. Det er dette papiret dere må sende inn sammen med søknad om separasjon eller skilsmisse, som du kan lese mer om på side 5, 6 og 7. Det er også dette papiret du må ha, hvis du ønsker å ta en sak om barnefordeling inn for domstolen.

Etter en time får dere meklingsattesten. Hvis dere ikke blir enige etter en time med mekling, vil dere få tilbud om å mekle i tre timer til. Hvis dere da begynner å nærme dere en løsning, og både mor og far ønsker mer mekling kan

dere få tre timer til. Det betyr at til sammen kan dere få syv timer mekling.

Dere vil uansett få en meklingsattest etter den første timen. Den som har møtt til mekling har rett til å få en meklingsattest, selv om den andre forelderen ikke møter opp.

En meklingsattest vil være gyldig i seks måneder.

8. Når mor og far ikke blir enige

Hovedregelen i norsk rett er at mor og far sammen skal bli enige om spørsmål rundt barnet. Foreldrene må bli enige om hvor barnet skal bo, og om samvær. Reglene er laget på denne måten fordi de som lager lover i Norge, mener foreldrene er de beste til å ta avgjørelsen. De kjenner barnet best, og har derfor mest informasjon om hva som vil være til det beste for barnet.

Av og til er ikke mor og far enige i hva som vil være det beste for barnet. Mor mener kanskje barnet burde bo sammen med henne, mens far mener at barnet burde bo sammen med han.

Til diskusjon:

Marek og Tor har flyttet fra hverandre. De har to barn sammen, og skal lage en avtale om barna. De krangler mye, og klarer ikke å lage en avtale. Hva kan de gjøre?

Når foreldre med barn under 16 år flytter fra hverandre, må de som nevnt møte til mekling på et familievernkontor. Dere kan få opptil syv meklingstimer. Dette er gratis. På familievernkontoret kan dere få hjelp til å bli enige. Hovedoppgaven til meklerne er å få foreldrene til å komme frem til gode avtaler både for barnet og foreldrene. Hvis dere trenger litt hjelp til det, vil dere få det der.

8.1. Domstolen

Hvis mor og far ikke klarer å bli enige på familievernkontoret, eller komme frem til en avtale seg imellom, kan de ta saken inn for domstolen.

Foreldrene kan reise sak for domstolen om fast bosted, samvær og foreldreansvar. Ofte må domstolen ta stilling til både fast bosted og samvær i samme rettssak. Hvis man ønsker å reise en sak for retten må man ha en gyldig meklingsattest.

Foreldrene trenger ikke være enige om å ta en sak til domstolen. Det er nok at en av foreldrene ønsker dette. I alle saker som behandles hos domstolen, er det opp til domstolen å ta en beslutning. Det betyr at mor og far mister kontrollen over det som skal bestemmes. Det er bare dommerne i rettssaken som bestemmer.

Domstolen må, akkurat som foreldrene, ta avgjørelser som er til barnets beste.

Hvis du eller noen du kjenner ønsker å ta en sak om barnefordeling til retten, kan dere ta kontakt med en advokat.

Forskjellige advokater kan du finne på internettsiden

www.advokatenhjelperdeg.no. En advokat koster penger.

For å sikre at alle mennesker skal kunne få hjelp i viktige saker, har vi i Norge en ordning som heter fri rettshjelp. Det betyr at staten i noen situasjoner betaler for advokaten din, helt eller delvis. Hvis du tar kontakt med en advokat kan han eller hun gi deg mer informasjon om fri rettshjelp. De kan også søke om fri rettshjelp på vegne av deg.

7. TYPISKE PROBLEMSTILLINGER ETTER EN BARNEFORDELING

9.1. Utenlandsferie med barnet

Til diskusjon:

Ana bor ikke sammen med sønnen sin.

Hun har foreldreansvar. Ana vil dra på ferie til Polen sammen med sønnen.

Barnets far vil ikke at sønnen skal dra til Polen. Kan Ana ta med sønnen og reise til Polen?

Barneloven

§ 41

Hvis du har foreldreansvar for barnet, kan du ta barnet med på kortere utenlandsturer uten den andre forelderens godkjenning. En kortere tur er i norsk rett ikke lenger enn fire uker. Hvis begge

foreldrene har foreldreansvar kan både mor og far ta barnet med utenlands i opptil fire uker.

Foreldrene må likevel respektere samværsavtaler. De kan derfor ikke dra på ferie i den tiden barnet skal ha samvær med den andre, hvis samværsforelderens ikke sier ja til det.

En forelder som ikke har foreldreansvar kan ikke ta med barnet utenlands. Det kan han bare gjøre hvis den som har foreldreansvaret har godkjent det.

Hvis det er fare for at barnet ikke vil komme tilbake til landet, kan domstolen bestemme at en av foreldrene ikke får reise utenlands med barnet.

Hvis det oppstår en situasjon hvor du er redd for at barnet ditt ikke vil komme tilbake til Norge, kan du ringe politiet. Politiet kan legge ned foreløpig reiseforbud til saken kommer opp for domstolen. Et foreløpig reiseforbud vil si at politiet har bestemt at barnet ikke får forlate landet. Dette forbudet gjelder frem til saken kommer opp for domstolen. Det vil da bli opp til domstolen om reiseforbudet skal fortsette, eller om det skal oppheves.

9.2. Pass til barnet

Til diskusjon:
Når Ana og sønnen skal dra til Polen oppdager hun at sønnen ikke har et gyldig pass. Hva må Ana gjøre?

Hvis et barn under 18 år skal få pass i Norge, må barnet og minst en av foreldrene med foreldreansvar møte opp på et passkontor. Hvis begge foreldrene har foreldreansvar for barnet, må begge foreldrene være enige i at barnet skal få pass. Dette er fordi utlevering av pass er noe de med foreldreansvaret kan bestemme. Se side 9 i brosjyren.

Hvis du ønsker pass til barnet ditt, men ikke får godkjenning fra barnefar kan du ta kontakt med ditt lokale passkontor hos politiet. De kan fortelle deg akkurat hva de kan hjelpe deg med i din sak.

Kontaktinformasjon til politiet finner du bakerst i brosjyren.

9.3. Flytting med barnet

9.3.1. Flytting med barnet i Norge

Den som barnet bor fast hos kan flytte innad i Norge sammen med barnet. Den forelderen barnet bor sammen med, trenger ikke en godkjenning for å gjøre det. Dette gjelder uavhengig av om foreldrene har felles foreldreansvar eller ikke. Denne retten ligger nemlig til det man kan bestemme i kraft av å ha den daglige omsorgen. Du kan lese mer om daglig omsorg på side 10 i brosjyren.

Hvis mor bor sammen med barnet, og hun ønsker å flytte må hun likevel gi beskjed til far, hvis det er en avtale om

Barneloven § 37
----

samvær. Denne beskjeden må komme til far senest seks uker før mor flytter.

Dette betyr ikke at far kan nekte mor å flytte med barnet. Grunnen til at far skal få beskjed, er at mor og far skal kunne lage en ny avtale om samværet. Selv om mor flytter vil far ha krav på samvær. Samværet må da tilpasses den nye reiseavstanden mellom foreldrene.

En annen grunn til at far skal få beskjed om flyttingen, er at han skal ha tid til å ta rettslige skritt hvis han ønsker det. Med rettslig skritt mener vi at far kan ta saken til domstolen, med ønske om at barnet skal bo sammen med han. Det kan være mange gode grunner til at mor og barn ønsker å flytte, men det kan også være dumt for barnet å måtte flytte. Både fordi barnet mister kontakten med far, og fordi barnet må flytte fra sitt faste miljø.

Hvis far ønsker å ta en sak til domstolene, må han ha en gyldig meklingsattest. Hvis han ikke har en gyldig meklingsattest må dere møte til mekling.

Reglene er de samme hvis det er far som vil flytte.

9.3.2. Flytting med barnet til utlandet

Hvis en av foreldrene har foreldreansvar alene, kan den andre forelderen ikke nekte forelderen med foreldreansvar å flytte til utlandet med barnet. Hvis begge foreldrene har foreldreansvar, må de begge være enige hvis en av foreldrene ønsker å flytte til utlandet med barnet.

Dette betyr at det som er viktig er hvem som har foreldreansvaret. Har dere foreldreansvar sammen må den som ikke bor med barnet godkjenne flyttingen. Har du foreldreansvar alene kan du flytte ut av landet med barnet uten godkjenning.

Hvis foreldrene krangler om hvem som skal ha foreldreansvaret kan ingen av dem flytte til utlandet før de har blitt enige.

10. Hvem kan du kontakte for mer hjelp

10.1. Fylkesmannen

Fylkesmannen kan svare på alle spørsmål om separasjon og skilsmisse, og hvordan skjemaene skal fylles ut.

Fylkesmannen har kontorer i alle fylker i Norge. Unntaket er Akershus, som har fylkesmannskontor sammen med Oslo.

På nettsiden www.fylkesmannen.no finner du oversikt over alle kontorene. Du kan enkelt trykke på ditt fylke. Der finner du telefonnummeret direkte til ditt fylkesmannskontor.

10.2. Familievernkontoret

Familievernkontoret kan foreta mekling mellom mor og far. Ditt nærmeste familievernkontor kan du finne ved å kontakte Bufetat.

Telefon: 466 15 000

Du kan også finne ditt nærmeste familievernkontor på deres internettside: www.bufetat.no/finnkontor/.

10.3. Advokat

Har du behov for hjelp fra en advokat kan du ta kontakt med en advokat. Hvis du ikke vet hvilken advokat du skal kontakte vil du finne ulike advokater på internettsiden www.advokatenhjelperdeg.no/finn-advokat

10.4. Domstolen

Hvis du er usikker på hvordan en sak om barnefordeling foregår, vil du finne informasjon om dette på domstolens sider. Internettadresse:

<http://www.domstol.no/no/Sivil-sak/Sakstyper/Foreldretvister/>

Du kan også snakke med en advokat eller JURK.

10.5. Politiet

Hvis du har spørsmål om utstedelse av pass må du kontakte passkontoret. Det er politiet som jobber med pass. Du kan bli satt over til ditt nærmeste passkontor ved å kontakte politiet på telefon: 02800.

Hvis det har oppstått et nødtilfelle, og du trenger hjelp av politiet fort, må du alltid ringe politiet på telefon: 112.

10.6. Andre rettshjelpstiltak

Hvis du har andre juridiske problemer, eller du ikke får den hjelpen du føler du trenger, kan du kontakte et rettshjelpstiltak.

JURK

JURK er en organisasjon hvor jusstudenter gir gratis hjelp i saker som gjelder lover og regler i Norge. Fordi alle svarene må kvalitetssikres svarer vi i brev, og det tar tre uker før du får svar. JURK hjelper alle som identifiserer seg som kvinner.

JURK gir råd og veiledning i saker som gjelder foreldreansvar, fast bosted og samvær. I disse sakene er det mest vanlig at vi bare gir informasjon om reglene og hvordan du kan gå fram i din sak.

JURK kan også gi informasjon om barnevernet, og veiledning i enkelte saker som gjelder barnevern. Hvis du er uenig i et vedtak fra barnevernet, er det viktig å få tak i hjelp så fort som mulig.

JURK kan ikke ta saker til domstolene, da må du ha advokat.

KONTAKT OSS

Ring oss på telefon: 22 84 29 50

Mandag kl. 09 – 15.   Onsdag kl. 17 – 20.

Besøk oss i Skippergata 23, OSLO

Mandag kl. 12 – 15.   Onsdag kl. 17 – 20.

Send inn internettsak på jurk.no

JURK besvarer ikke juridiske henvendelser per e-post.

JUSHJELPA I MIDT-NORGE

Jushjelpe i Midt-Norge er en organisasjon av studenter som gir gratis rettshjelp i enkeltsaker. Jushjelpe holder til i Trondheim.

De tar imot nye saker per telefon eller ved personlig oppmøte.

Jushjelpe tar imot juridiske spørsmål per epost, og på sine nettsider: www.jushjelpe.no.

Jushjelpe tar imot nye henvendelser hver dag kl 9.00-15.00.

Besøksadresse: Bispegata 9C, 7012 Trondheim.
Tlf. 73 51 52 50

E-post: jushjelpe@jushjelpe.no

JUSSHJELPA I NORD-NORGE

Jusshjelpe i Nord-Norge er et rettshjelpstiltak som drives av jusstudenter. De gir gratis rettshjelp i enkeltsaker.

De tar imot nye saker per telefon eller ved personlig oppmøte.

Saksinntak: mandag til torsdag 10:00 – 14:00.

Besøksadresse: Terminalgata 38, 9019 Tromsø.

Telefon: 77 64 45 59

E-post: postmottak@jusshjelpe.uit.no

De tar ikke imot juridiske spørsmål per epost eller faks. Slike henvendelser vil ikke bli besvart.

JUSSFORMIDLINGEN

Jussformidlingen er et studentrettshjelpstiltak som er drevet av studenter ved Universitetet i Bergen. Jussformidlingen holder til i Bergen. De yter juridisk bistand i enkeltsaker.

De hjelper personer over hele landet. Hjelpen er gratis.

De tar inn saker ved personlig oppmøte eller via telefon.

Åpningstider:

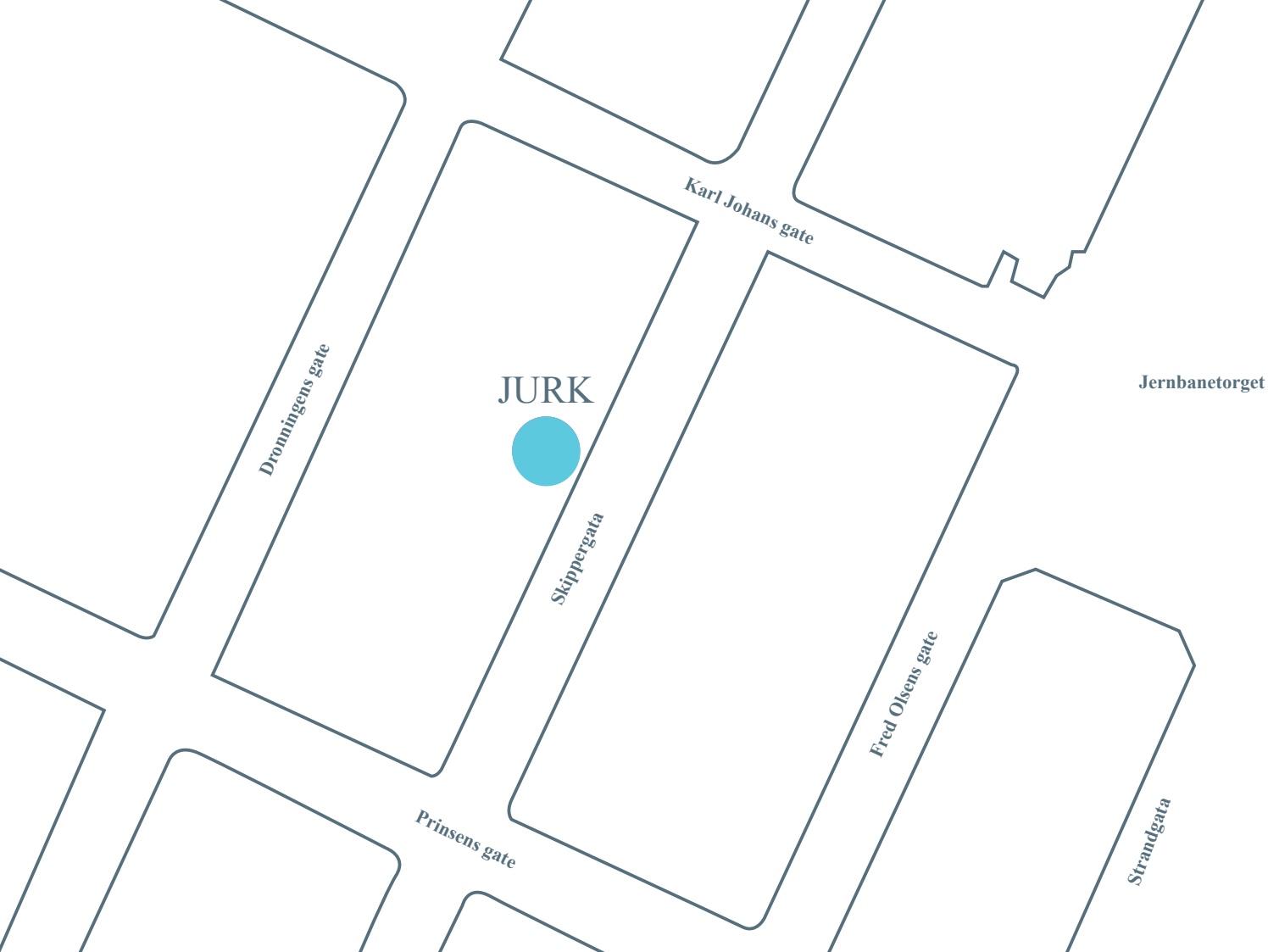
Mandag og tirsdag kl. 09:00-15:00.

Onsdag og torsdag kl. 09:00-17:00.

Adresse: Sydneshaugen 10
5007 Bergen

Telefon: 55 58 96 00

De tar også inn saker via sin hjemmeside: jussformidlingen.no.

KONTAKT OSS

**Telefon:
22 84 29 50**

**Adresse:
Juridisk rådgivning for kvinner
Skippergata 23
0154 Oslo**

www.jurk.no

